

Е. В. Мараховська

Харківська державна академія культури,
канд. філос. наук, доц. кафедри культурології

СУЧАСНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ВЧЕННЯ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ ПРО ШЛЮБ ТА СІМ'Ю

Аналізуються основні засади сучасного римо-католицького вчення про шлюб та сім'ю, проблеми біоетики, виховання дітей (гендерне виховання). Розглядається теоретична спадщина папи Івана Павла II присвячене сімейній проблематиці та покликанню жінок, діяльність папи Франциска щодо модернізації сімейної етики Католицької Церкви.

Ключові слова: шлюб, сім'я, біоетика, гендер, виховання, секуляризація, модернізація.

Э. В. Мараховская

СОВРЕМЕННЫЕ ИНТЕРПРЕТАЦИИ УЧЕНИЯ КАТОЛИЧЕСКОЙ ЦЕРКВИ О БРАКЕ И СЕМЬЕ

Анализируются основные положения современного римо-католического учения о браке и семье, проблемах биоэтике, воспитании детей (гендерном воспитании). Рассматривается теоретическое наследие папы Иоанна Павла II, посвященное семейной проблематике и призванию женщин, деятельность папы Франциска по модернизации семейной этике Католической Церкви.

Ключевые слова: брак, семья, биоэтика, гендер, воспитание, секуляризация, модернизация.

E.V. Marakhovska

MODERN INTERPRETATIONS OF THE TEACHING OF THE CATHOLIC CHURCH ON MARRIAGE AND FAMILY

The main provisions of the modern Roman Catholic doctrine of marriage and family, the problems of bioethics, the upbringing of children (gender education) are analyzed. The theoretical

legacy of Pope John Paul II devoted to the family problems and vocation of women, the activities of the Pope Francis on the modernization of the family ethics of the Catholic Church is considered.

Key words: marriage, family, bioethics, gender, education, secularization, modernization.

Постановка проблеми. У житті вірних Католицької Церкви питання про шлюб та сім'ю а також проблеми біоетики набувають величезної ваги. Вчення Церкви, сформоване ще з часів Середньовіччя, у сучасному світі зазнає значної критики з боку не тільки невіруючих, але й практикуючих католиків. Воно здається занадто ідеалістичним, віддаленим від реального життя. Наприклад, у провідних західних країнах, з церковними документами щодо шлюбу й родини широкий загал віруючих практично не обізнаний. Церковні опитування у парафіях цих країн стверджують, що неофіційні шлюбні союзи настільки поширені серед практикуючих католиків, що вони стали переважною формою співжиття. Переважна більшість подружніх пар, що укладають церковний шлюб, мають досвід спільного проживання протягом декількох років. Приблизно таке становище існує і в Україні. Україна не є католицькою країною – частина римо та греко-католиків складає приблизно 9 відсотків від загального числа християн нашої країни. Православне вчення про шлюб і сім'ю в переважній кількості пунктів збігається з католицьким, але воно теж маловідоме віруючим. Якщо віруючі його й знають, то радше як теорію, на практиці ж послуговуються ним вкрай рідко.

Нинішній римський папа Франциск, погляди якого є певною мірою ліберальними, визначає питання про родину й шлюб як першочергові в житті Католицької Церкви. Він не намагається докорінно реформувати римо-католицьке вчення з цих питань, проте бажає розтлумачити його так, щоб вірні могли знайти вихід зі скрутного становища, в якому перебувають, наприклад, розлучені католики, що прагнуть знову одружитися. Свій понтифікат папа розпочав з ідеї анонімного анкетування римо-католицьких дієцезій на тему шлюбу, родини, планування сім'ї тощо. Це анкетування має репрезентувати дійсну картину втілення в життя офіційного вчення Ватикана про сім'ю. Папа започаткував також скликання Асамблеї Синоду римо-католицьких єпископів на тему «Покликання та місія сім'ї у Церкві та сучасному світі». Тема сучасної сім'ї активно обговорюється в католицькому й некатолицькому середовищі, серед церковних ієрархів, богословів та простих вірян. Католицька Церква намагається знайти відповідь на чисельні виклики, що постають перед сучасною сім'єю, стосунками між статями, вихованням дітей.

Мета статті полягає у виявленні особливостей сучасного вчення Католицької Церкви про шлюб та сім'ю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідити вчення Католицької Церкви стосовно шлюбу та сім'ї неможливо без звернення до теоретичної спадщини пап другої половини ХХ – поч. ХХ ст., особливо Івана Павла II, яка викладена в низці віровчительних документів – Енциклік, Апостольських листів тощо. Погляди Івана Павла II покладені в основу нового Катехизису Католицької Церкви, який створювався протягом 90-х років минулого століття.

Конституція II Ватиканського Собору *Gaudium et spes* також визначає питання шлюбу та сенсу християнської сім'ї. Папа Павло VI 25 липня 1968 р. видав відому в католицькому світі енцикліку «*Humanae vitae*», котра визначає сутність шлюбу на природні шляхи передавання людського життя у шлюбі. Папа Іоан Павло II, котрого називають папою сім'ї, стосовно сім'ї видав такі навчання: «*Familiaris consortio*» (2 листопада 1981 р.), «*Mulieris dignitatem*» (15 серпня 1988 р.).

Статті з проблематики шлюбу та сім'ї є доволі поширеними у католицькій публіцистиці – газетах, часописах тощо, проте ці засоби масової інформації зазвичай орієнтовані на аудиторію вірян, широкому ж загалу вони практично невідомі. Тому

існує початкова проблема презентації сімейної етики католиків у суто секулярний дискурс.

Виклад основного матеріалу дослідження. Офіційне учення Католицької Церкви про шлюб викладено у її Катехізисі та у Кодексі канонічного права. Ці загальноприйняті та загальнообов'язкові для Церкви документи у короткій та доступній формі представляють основні засади католицького учення у цій царині. Шлюбний союз визначається виключно як союз між чоловіком та жінкою, що має природне (божественне) походження: «Шлюбний союз, через який чоловік та жінка встановлюють між собою спільність усього життя, за самою своєю природою спрямований на благо подружжя й на народження та виховання потомства; цей союз, якщо він укладається між охрещеними, був піднесений Господом Христом до ступеня таїнства» [6, канон 1055,1]. Католицьке віроучення підкреслює, що шлюб – це не суто людська, соціально-культурна інституція, сам Бог повелів людям створювати сім'ї та народжувати дітей, шлюбною символікою просякнута уся Біблія. Дійсно, Святе Письмо починається з описання створення чоловіка та жінки за образом і подобою Божою (Бут.1, 26 – 27) і закінчується видінням «шлюбу Агнца» (Одкр. 19, 7 – 9). Світоглядній стратегії, що закладена у Біблії, була дуже близька шлюбна термінологія, а також образ союзів – людей між собою, людей та Богом видавався подібним до шлюбу. Біблія підкреслює таємницю шлюбного зв'язку і той сенс, що має шлюб.

Згідно біблійної концепції, покликання до шлюбу закладене в самій природі чоловіка та жінки, такими вони були створені Богом. У різних соціокультурних умовах шлюб мав свої особливості, проте всім культурам притаманна певна свідомість величчя шлюбного союзу. «Бо добробут особи, людського та християнського суспільства тісно пов'язаний із сприятливими умовами шлюбного і сімейного союзу» – проголошує Конституція *Gaudium et Spes* Другого Ватиканського Собору.

Вчення Католицької Церкви проголошує, що саме любов, зокрема любов між чоловіком і жінкою, є фундаментальним і вродженим покликанням кожної людини, така любов є образом абсолютної любові Бога до людини, вона призначена народжувати потомство і таким чином втілюватись у загальній справі збереження творіння. Сучасний світ все частіше у аналізі сімейних стосунків послуговується ідеями гендерної рівності. Сучасне Католицьке віровчення тлумачить слова Св.Письма про створення людей в душі гендерної рівності з певними застереженнями.

Так, папа Іоан Павло II на болюче для Католицької церкви питання про висвячення жінок на священників та єпископів відповідав, що у жінок інше покликання, в силу особливостей їхньої антропології, а не із-за соціокультурних причин – котрі вже себе віджили у сучасному світі.

Жінка, «тіло від його тіла» (тобто Адама Е.М.) є створінням, вона була необхідна як «помічниця» також дискусивно – у Середні Віки в ньому вбачали елементи підкорення, зараз – взаємодоповнення та співпраці статей.

Непорушність шлюбу католицьке віровчення обґрунтовують словами із Старого Заповіту (Буття, 2; 18 – 25): «Так то полишає чоловік свого батька й матір і пристає до своєї жінки, і стануть вони одним тілом», а також проголошенням Ісуса про сенс шлюбу у Новому Заповіті (Мт. 19; 6 – 8) «Що Бог сполучив, людина хай не розлучає». Католицька Церква підкреслює, що нерозривність подружжя є не тягарем, а благом: сам Бог за допомогою освячуючої благодаті допомагає людині пронести подружню любов впродовж всього життя.

Загалом Католицька Церква підкреслює, що християнський шлюб є дійовим знаком, образом поєднання Христа і Церкви, тому й має величезне значення, в процесі розвитку церковної традиції піднесений до рівня Таїнства.

У латинському обряді до завершення таїнства шлюбу ставляться як до публічної, а не суто особистої дії. Вважається, що публічний характер укладення

шлюбу певною мірою буде перешкоджати його розірванню. Тут робиться наголос на суто психологічному аспекті – адже, якщо привселюдно проголосити подружню присягу, то її порушення вважалося б актом неповаги до церковної спільноти, де відбулося таїнство.

Вінчання зазвичай відбувається під час Св. Меси (Літургії), оскільки католики підкреслюють зв'язок всіх таїнств з Євхаристією. Євхаристія вважається спомином події Нового Заповіту – Таємної вечері, де Христос поєднався з вірними (Церквою) за образом шлюбу. Майбутні чоловік і дружина зазвичай ретельно готуються до свого одруження, перш за все приступають до таїнства Сповіді (Покаяння). Без звершення цього Таїнства відправлення обряду укладання шлюбу не відбувається.

У Латинській Церкві зазвичай вважається, що самі чоловік та дружина як слугителя Христової благодаті дарують одне одному навзаєм таїнство шлюбу, коли висловлюють перед Церквою свою згоду стати нерозривним союзом. У католицьких східних обрядах та у Православній Церкві слугителем таїнства (що зветься вінчання) є священник або єпископ, який одержавши обопільну згоду нареченої та нареченого, вінчає послідовно чоловіка та жінку на знак подружнього союзу.

Римо-Католицька церква вважає, що дійовими особами шлюбного союзу виключно є чоловік та жінка. Церква відкидає поняття одностатевих шлюбів і практику їх укладання, хоча й закликає своїх вірних толерантно ставитися до різних сексуальних орієнтацій, котрі у західному ліберальному суспільстві отримали статус рівноправних.

Обов'язковою умовою укладення шлюбу в Католицькій Церкві є факт охрещення чоловіка та жінки (хоча Церква й допускає шлюби між католиками й представниками інших християнських віровизнань, а також між католиками й нехристиянами за умови виховання дітей у Католицькій Церкві й можливості вільного відправлення католицькою стороною своїх релігійних обрядів), не зазнавати примусу з боку інших осіб для укладання шлюбу, не мати перешкод з боку природного чи церковного права.

Необхідним елементом, що саме й створює шлюб, Церква вважає взаємне висловлювання згоди між нареченими [6, канон 1057, 1]. Якщо згоди немає, то й немає шлюбу, вважає католицьке віровчення. Згода полягає в «людській дій, якою чоловік та дружина взаємовідповідають одне одному та приймають одне одного», що зафіксовано в соборній конституції *Gaudium et Spes* [4, с. 48]. Ця згода, що зв'язує одне з одним чоловіка та дружину, дістає своє завершення в тому, що вони стають нерозривним подружжям. Згода повинна бути волевиявленням кожної із сторін, вільним від будь-якого примусу або серйозної хвороби чогось іззовні [6, канон 1103]. Якщо свободи волевиявлення немає, шлюб є недійсним. Поняття свободи волевиявлення можливо тлумачити у різний спосіб, тому при процедурі анулювання шлюбу пари часто використовують саме цю причину, згідно якої можна визнати шлюб недійсним.

Існує ціла низка перешкод укладенню сакраментального (церковного) шлюбу. Це фізична не спроможність до акту подружнього фізичного з'єднання (невиліковна імпотенція), перешкода кровної спорідненості, попередні подружні узи, перешкода віку, перешкода злочину (вбивство власного чоловіка чи дружини, або чоловіка чи дружини сторони, з якою є намір укласти шлюб), перешкода сану священства, перешкода чернечих обітниць, перешкода викрадення, перешкода свояцтва, перешкода публічної благопристойності (співжиття після шлюбу, що визнаний недійсним), перешкода усиновлення, перешкода різниці релігій. Деякі перешкоди можна усунути через папську диспенсацію та особисту заяву сторін, які мають намір укласти шлюб (наприклад у разі змішаних шлюбів).

Деякі з цих перешкод мають своєю основою природний моральний закон, деякі – виникли в певній соціокультурній ситуації.

Якщо при укладенні шлюбу певна перешкода не була врахована, церковний суд може оголосити такий шлюб недійсним. У Католицькій церкві це єдиний можливий спосіб розірвання шлюбу. Розлучення подружжю церква дає тільки у разі доведеної спеціальним церковним судом систематичної заборони католицькій стороні виконувати свої релігійні обов'язки.

Таке розлучення не дає права сторонам укласти новий шлюб. Навпаки, ануляція шлюбу (проголошення, що цей шлюб не мав місця), навпаки, дає право на нове одруження.

У сучасній Католицькій Церкві проблема розлучень та повторних шлюбів набула величезної ваги. Подружжя, що разом уклало церковний шлюб та розлучилося за державним законом, не може створити нову родину. Такі люди мають бути самотніми. Але державне (офіційне) розлучення надає їм право укладати повторні шлюби, що зазвичай й робиться. Положення таких людей у Церкві є двозначним: з одного боку вони не можуть брати участь у Церковних таїнствах, зокрема сповідатися й причащатися, з іншого – з них не знімається обов'язок щонеділі та в свята бути присутнім на Літургії (Св. Месі), робити пожертви, молитися та постувати. У сучасній Церкві все гучніше лунають голоси на захист тих, що розлучилися та перебувають у повторному цивільному (укладеному у відповідних державних органах) шлюбові. Щоб анулювати свій попередній шлюб, католицькі церковні інстанції повинні відшукувати причину його недійсності, яка у багатьох випадках є штучною.

Понтифікат папи Франциска охарактеризувався значними змінами у практичній реалізації вчення про шлюб. Так, папа у 2015 році започаткував ініціативу прискорення процедури анулювання шлюбу, якщо чоловік та дружина не заперечують. Наразі мова не йде про розлучення, ануляція – це проголошення шлюбу недійсним, тобто таким, що не був завершений.

Спрощена процедура анулювання шлюбу дозволить більшій кількості католиків розлучатися та укладати повторний шлюб, не порушуючи церковних канонів.

Папа видав декілька документів «*motu proprio*» – «за особистою ініціативою» – «Кроткий Суддя Господь Ісус» та «Кроткий та милостивий Ісус». Ці документи дозволили розпочинати процедуру анулювання шлюбу на рівні місцевих єпископів, без залучення обов'язкового раніше шлюбного трибуналу Ватикану. Раніше анулювання шлюбу було складним та довготривалим процесом, який потребував значних фінансових витрат, тому воно було недоступне багатьом католикам з бідних країн.

Загалом тема розлучень та повторних шлюбів, як уже зазначено вище, є одною з найбільш контраверсійних в католицькому середовищі. Протягом останніх десятиліть ця проблема сильно загострилася у зв'язку з загальною лібералізацією західної культури, прогресуючою кризою сімейних цінностей. Мільйони католиків, що взяли цивільне розлучення (церковні розлучення неможливі) та знову одружились, опинились у скрутному становищі – вони не могли приступати до таїнства, зокрема таїнств Сповіді та Причастя.

Все частіше в Церкві та поза її межами лунали голоси на захист цих людей, на підтримку їх права створити нові сім'ї і бути щасливими у новому шлюбі. Безперечно, в основу цих заяв покладена логіка секулярного світу. Католицька мораль зазнає нищівної критики з боку сучасної культури, тому папа Франциск, можливо, хотів забезпечити Церкву від подібної критики. У своїх численних виступах папа підкреслює, що не можна бути надто суворим у цих питаннях, Церква має виявити тут розуміння та поблажливість. Навпаки, традиціоналістські кола Католицької Церкви, які ще є досить впливовими, вбачають у нових документах Франциска фатальну поступку сучасному світові, яка може з часом призвести до руйнування всієї католицької віри й моралі. Свої погляди на шлюб та сім'ю вони базують на вченні папи Іоана Павла II, котрий за свого

життя мав величезний авторитет в Католицькій Церкві та поза її межами, а після своєї смерті був проголошений блаженним (2012 р.) та святим (2015 р.).

У богословській та віровчительській спадщині Івана Павла II проблема сім'ї посідає чи не найперше місце. Його справедливо називають «папою родини», підкреслюючи той високий статус, яким папа наділяє шлюб та сім'ю. Папа зазначав, що сім'ю охопили різноманітні переміни – частина сімей залишається в парадигмі традиційності, частина стикається з викликами сучасності, з котрими не може впоратися.

Завдання Церкви, на думку папи, полягає в служінні людям, зокрема, в служінні сім'ї. Це служіння й підтримка сім'ї необхідні тому, що саме вона «є першою спільнотою, покликаною проголошувати Євангелію людській особі впродовж її зростання та за допомогою поступового виховання й катехизації довести її до повної людської та християнської зрілості», [11] тобто християнське виховання здійснюється в першу чергу сім'єю. Папа наголошує, що благо не тільки суспільства, а й благо Церкви пов'язано з сталістю та міцністю родини.

Головною причиною кризи сучасної сім'ї папа вважав егоїзм, що є «любов'ю себе аж до знехтування Богом» [11]. Справжнє покликання людини, підкреслює папа, не є служіння собі, а служіння людям, яке реалізується у формі сім'ї. Людина покликана до існування в любові, говорить папа, а спільнотою любові є родина. Християнське Одкровення подає два способи покликання людини – подружжя та дівочтво. Вони є природними для людини, вважає папа. Людина може вибирати той чи інший шлях своєї реалізації у християнському житті, ці шляхи відображають сутнісну правду про людину. Якщо вона вибирає подружнє життя, то реалізує свою сексуальність. На думку папи, сексуальність не є суто біологічним проявом життя людини, «а дотична до самої внутрішньої суті людської особи як такої». [11] Сексуальність стає суто людською тільки тоді, коли здійснюється в любові, якою подружжя взаємно пов'язує себе аж до смерті. Тобто як це робилося зазвичай у Церкві з часів Середньовіччя, а підносить її на високий щабель, убачаючи в ній спосіб реалізації взаємної любові чоловіка та жінки, однак така сексуальність може виявитися лише у нерозривному союзі – християнському шлюбові. Папа підкреслює не біологічні, духовні виміри сексу, що полягають у зміцненні взаємної любові (а не тільки кохання) між чоловіком і жінкою.

Союз між чоловіком та жінкою є таїнством, що актуалізує благодать, яка й допомагає подружжю виконувати своє покликання, підкреслює Іоан Павло II. Найціннішим даром подружжя є діти, завдяки появі потомства чоловік та дружина стають «співпрацівниками Бога».

Великого значення папа надає також іншому шляху християнського життя – незайманості (дівочтву). Дівочтво величне настільки, наскільки величний шлюб. Якщо сексуальність була б неважливою й незначною, то й відмова від неї нічого не значить, наголошує папа.

Спільнота любові, котрою є подружжя, є нерозривною, підкреслює Іоан Павло II, традиційне, сформоване протягом століть вчення Церкви, котре власне й становить здебільшого католицьку ідентичність у християнському середовищі. Принагідно зазначимо, що Православна церква, на відміну від Католицької, допускає розлучення у разі перелюбу одного з подружжя, відпадиння чоловіка чи дружини від Православної Церкви, невиліковної душевної чи венеричної хвороби одного з них. Згідно канонів Православної Церкви, повторно укласти церковний шлюб може лише постраждала від фізичної зради сторона. З початку XX століття дозволяється укладати другий шлюб й тій стороні, яка була винуватцем фізичної зради у разі виконання нею церковного покаяння протягом 3–7 років. Це норма й в сучасній практиці Православної Церкви.

Папа Іоан Павло II був свідком змін у становленні до жінки, що відбуваються у сучасній культурі, особливо західній. Звісно, що він був опонентом цих змін, наголошуючи на необхідність повернення до біблійного розуміння покликання жінки. Так, у 1988 р. цій темі він присвятив окремий документ (Апостольський лист) під промовистою назвою «Гідність жінки» (*Mulieris Dignitatem*). Папа привертає увагу сучасного людства, особливо християн, до проблеми значення жінки у історії Спасіння, гідності жінки. Ця гідність, на його думку, полягає у слідуванні жінці її суто жіночому покликанню, яке полягає у поширенні любові у всі підвалини людського суспільства, а особливо у родинне життя. [5, с. 75] Жінка, за прикладом біблійної «жінки, одягненої у сонце» (прообраз Богородиці), має своїм справжнім покликанням боротьбу за людину, за її справжнє добро, за її «спасіння» [5, с.76] – проголошує папа. Він є прихильником ідеї про космічні виміри, космічну велич жінки. Це щось вище, ніж ідея сучасного світу про її рівноправність з чоловіком та право на самореалізацію. Відтворення гідності жінки базується на поверненні до основ, незмінних, вічних цінностей, які зазвичай йменуються традиційними. Таким чином, саме традиційний погляд на жіноче покликання підвищує її над усім творінням, а сучасний, навпаки, зводить її до рівня звичайного творіння – такий висновок можна зробити з вчення Івана Павла II.

Величезної ваги у сучасному католицькому вченні набуває не тільки тема укладення шлюбу та його ануляції, але й проблема стосунків у родині, ролі чоловіка та жінки, а ширше – особливостей дії чоловічого та жіночого характерів у процесі побудови міцної сім'ї, а ширше – суспільства й культури.

Церква наголошує, що особливе значення має переживання інтимної близькості згідно з природою людини й подружжя. У сакраментальному шлюбі тілесна близькість очищується і стає майже сакральним актом, вважає Церква. Папа Франциск в одному з своїх публічних виступів підкреслював, що подружжя повинно постійно займатися сексом, а якщо цього уникати, то значить йти проти волі Бога. Стосовно сексу звичайний моральний ригоризм Католицької Церкви дещо пом'якшується – у ньому вбачають не вимушений крок задля народження потомства, а реалізацію кохання між чоловіком та дружиною.

Інший важливий аспект вчення, той, що особливо актуалізується сьогодні, – як сприймати іншого, а чоловік та дружина, незважаючи на подружню єдність, є окремими, самодостатніми людьми, з власними інтересами та уподобаннями. Тут вчення наполягає на позитивному сприйнятті, тобто акцептації: треба сприймати себе та іншого такими, які вони є. Насамперед це стосується очевидного факту: один із подружжя чоловік, другий – жінка. Це несе за собою серйозні відмінності та особливості поведінки та світосприйняття. Вчення завжди підкреслює, що людині треба жити за законами природи, тоді вона буде щасливою та задоволеною. Сприйняття своєї статі та її фізіологічних, психологічних, інтелектуальних особливостей, стилю діяльності, реагування на життєві обставини, переживання любові та сексуальності, характер мислення та світобачення є життям згідно своєї природи, вважає вчення Католицької Церкви. У цьому сенсі воно суперечить сучасній культурі, яка прагне стерти відмінність між чоловіком та жінкою через, наприклад, гендерну ідеологію та гендерне виховання дітей. Як відомо, основа гендерної ідеології полягає у постулаті, що стать людини є продуктом соціуму та його культури, а не генетики. Така ідеологія дуже небезпечна, вважає Церква. Вона сприяє поширенню розпусти, сексуальних збочень, поглиблює демографічну кризу. В результаті гендерного виховання люди втрачають здатність утворювати сім'ї, народжувати дітей, втрачають здоров'я після хірургічних втручань по зміні статі, вважають офіційні кола Католицької Церкви. Проте політична, економічна, соціальна рівність чоловіків і жінок завжди визначалася як базова цінність суспільства та його культури.

Поступово гендерне виховання стає традиційним для навчальних закладів провідних західних країн, проте у західному суспільстві поширюється і протестний рух проти цього явища. Так, у 2014 році понад сто тисяч німецьких батьків підписали петицію проти запровадження гендерного виховання в дитсадках і школах їхньої країни. Зазначимо, що навчальні плани різних закладів західних країн витісняють з свідомості учнів ідею про природну стать та природні взаємини між чоловіками й жінками з усіх шкільних предметів. Підручники ретельно очищують від ознак традиціоналізму. Вважаємо, що протестний рух традиційних сімей може існувати, проте він може не досягти своєї мети: розвиток західного соціуму йде в напрямку гендерної переробки людства. На цей шлях поступово стають і незахідні суспільства.

Висновки. Сучасне католицьке вчення про шлюб та сім'ю базується на ідеях Іоанна II, які викладені у низці доктринальних документів папи. Вчення закликає католиків та некатоликів створювати сім'ї та будувати стосунки в них на основі природного стану речей – шлюби між природними статями, розділення обов'язків у шлюбі між чоловіком та дружиною згідно їхніх природних особливостей, природне планування сім'ї. Церква наголошує на аморальності (протиприродності) штучного втручання у процеси відтворення людського роду. Церква проголошує, що існують вищі етичні цінності всупереч поглядам сучасної людини, які вважає етичним все, що робиться без примусу й має практичну користь.

Перспективи подальших досліджень полягають у прогнозуванні можливих змін у католицькому віровченні про шлюб і сім'ю згідно реалій сучасної культури.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. XVIII. Международный конгресс семьи. – Брюссель – Варшава, М.: Издательство «Рудомино». – 1996. – 549 с.
2. Бастікс А. Сім'я XX століття, якою вона є? / А.Бастікс // Родина – спільнота любові XXII Міжнародний конгрес родини. – Київ, 2007. – С. 62 – 71.
3. Данн Х. П. Християнський брак глазами врача. – Киев: б.и., 1997. – 173 с.
4. Документы II Ватиканского собора. – М.: Paoline, 2004. – 710 с.
5. Іван Павло II. Гідність жінки. Про гідність і покликання жінки. *Mulieris Dignitatem*. Апостольський лист Вселенського Архієрея Івана Павла II. – Жовка: Місіонер, 2011. – 88 с.
6. Каноническое право о народе Божием и о браке. – М.: Истина и жизнь, 2000. – 624 с.
7. Катехизм Католицької Церкви. – Синод УГКЦ, 2002. – 772 с.
8. Салій Я. (ОР.). Брак по-християнски. – Киев: Кайрос, 2000. – 162 с.
9. Цыпин В., Протоиерей. Развод: взгляд церковного канониста [Электронный ресурс] / В. Цыпин. – Режим доступа: <http://www.pravoslavie.ru/65220.html>.
10. Язловецкий О. Проблемы католическо-православных шлюбов [Электронный ресурс] / О. Язловецкий. – Режим доступа: <http://www.credo.pro/2015/04/133332>.
11. *Familiaris consortio*. Апостольське повчання святішого отця папи Івана Павла II // www.christusimperat.org/uk/node/37425